

Універсальна десяткова класифікація (УДК) – це міжнародна багатомовна класифікаційна система, що об'єднує всі галузі знань в єдиній універсальній структурі із загальною десятковою нотацією.

Визначення класифікаційного індексу УДК наукових статей необхідне для того, щоб публікація зайняла належне місце в інформаційних фондах, а також для її більш швидкого пошуку за допомогою правильно визначеного індексу змісту.

В Україні індекс УДК визначають за другим україномовним виданням таблиць УДК, підготовку й випуск яких здійснює Книжкова палата України.

Таблиці УДК призначені для систематизації документів, пошуку інформації та організації фондів документів з усіх галузей знань у бібліотеках, видавництвах, інформаційних центрах тощо; роботи без індексу УДК не розглядаються при реєстрації в глобальних базах даних.

Багато наукових журналів/часописів вимагають індекс УДК на статтю для її публікації.

Процес індексування документів за УДК можна подати у вигляді переліку таких операцій:

- ознайомлення зі змістом документа;
- формулювання основного змісту та відбір понять, які відображають основний зміст документа;
- аналіз семантичної ролі понять основного змісту документа (*поділ на основні й допоміжні поняття*);
- визначення тематичного розділу таблиць УДК, в якому необхідно шукати поняття, що індексується, за допомогою пошуку індексу в АПП;
- визначення індексів для понять, що індексуються, або їхніх складових;
- перевірка відповідності значень отриманих індексів і понять;
- визначення відношень між поняттями основного змісту документа для вибору знаків з'єднання індексів цих понять в єдиний індекс документа;
- компонування індексу як результат використання правил.

За структурою УДК – ієрархічна комбінаційна система, що містить основну таблицю, допоміжні таблиці й абетково-предметний покажчик. До її основного ряду входять такі класи:

0 Загальний відділ

1 Філософія. Психологія

2 Релігія. Теологія (богослов'я)

3 Суспільні науки

4 (вільний з 1961 р.)

5 Математика. Природничі науки

6 Прикладні науки. Медицина. Техніка

7 Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Ігри. Спорт

8 Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство

9 Географія. Біографії. Історія

Структура індексації в УДК логічна, кожен наступний знак в індексі відображає рівень класифікації. На першому ступені індекси однозначні, на другому — двозначні, на третьому — тризначні і т. д. Завдяки такій побудові індекси можуть легко розширюватися, деталізуватися і, навпаки, згортатися, стискатися. **Наприклад:**

330 Економіка в цілому

330.8 Історія економічних теорій, доктрин, догм

330.82 Класичні та посткласичні економічні теорії. Лібералізм. Етичні, романтичні, історичні

330.821.1 Класична економічна теорія (*Петті, А. Сміт, Рікардо*)

331 Праця. Працевлаштування. Робота. Економіка праці. Організація праці

331.5 Ринок праці. Працевлаштування. Зайнятість

УДК має розгорнуту систему допоміжних таблиць, які складаються з таблиць загальних визначників, що використовуються в усіх діленнях основної таблиці, і таблиць спеціальних (аналітичних) визначників, що використовуються в межах певних розділів.

До загальних визначників належать визначники форми, місця, народів, часу, загальні визначники з дефісом. Визначники форми використовуються для відображення літературної форми й читацького призначення документа.

Наприклад:

(043) Дисертації. Тези.

Визначники місця відображають територіальну ознаку змісту документів.

Наприклад:

(477) Україна

(478) Молдова. Республіка Молдова

Визначники з дефісом дають змогу показати матеріали або компоненти, з яких зроблені предмети, вироби (-03), або окремі професії, кадри, особи (- 05).

Наприклад:

621-05 Машинобудівники.

ІНДЕКСУВАННЯ ДОКУМЕНТІВ

ЗА УНІВЕРСАЛЬНОЮ ДЕСЯТКОВОЮ КЛАСИФІКАЦІЄЮ

Якщо у документі розглядаються дві або декілька тем, то правила використання УДК дозволяють утворювати комбіновані індекси.

Для об'єднання в одному індексі змісту декількох класів УДК коди відповідних класів об'єднують знаком « » (знак поєднання).

Так, для індексування документа, зміст котрого включає як хімію, так і фізику, слід утворити індекс, в якому код тематики хімії поєднано знаком плюс із кодом фізики.

Наприклад: тему «Молодь, наука, технології: хімія і фізика в сучасних технологіях» можна представити індексом 001.89:[54 53], де:

001.89 Організація наукової та науково-дослідної роботи

54 Хімія. Кристалографія. Мінералогія

53 Фізика

Часто в документах розглядають багатоаспектні питання, в яких поєднують зміст різних класів УДК не механічно, а як різноманітні аспекти однієї теми. Для зазначення багатоаспектності теми коди класів окремих аспектів поєднують в

єдиному індексі через знак двокрапки, котрий у даному випадку має назву «знак відношення».

Наприклад: тема «Системи податкового обліку в банках» буде представлена індексом 336.22:336.71:657, в якому використані три класи з таблиць УДК:

336.22 Податки. Збори

336.71 Банки. Банківська справа

657 Бухгалтерія. Бухгалтерський облік. Рахівництво

Наприклад: тема «Діяльність Науково-консультаційної ради Народного комісаріату земельних справ УСРР (1927-1930) з розвитку сільськогосподарської дослідної справи» буде мати індекс 061.1:349.414:[63:001.89](477) «1927/1930», в якому використані такі класи таблиць УДК:

061.1 Державні організації і державні об'єднання

349.414 Землекористування та державне планування землекористування

63 Сільське господарство

001.89 Організація наукової та науково-дослідної роботи

(477) Україна

«1927-1930» Визначники часу

Таблиці визначників розроблені дуже детально, вони мають тисячі ділень. Завдяки цьому значно зменшується обсяг основної таблиці, збільшується точність відображення ознак документів і таким чином підвищуються оперативність і точність пошуку.